

KOMPONENT 18: Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie

Slovensko čelí vysokým rizikám fiškálnej udržateľnosti vzhľadom na kombináciu faktorov ako starnutie populácie, fiškálne neudržateľný dôchodkový systém a rámec fiškálnej politiky, ktorý dostatočne nestimuluje fiškálnu udržateľnosť. Slovensko okrem toho v porovnaní s inými krajinami EÚ dostatočne nevyužíva ani potenciál príjmov z environmentálnych daní a daní z nehnuteľností.

Cieľom tohto komponentu Plánu obnovy a odolnosti SR je zlepšiť udržateľnosť, zdravie a konkurencieschopnosť verejných financií pomocou troch reformných prvkov – konkrétne ide o dôchodkovú reformu, viacročné výdavkové stropy a reformu riadenia verejných investícií.

Očakáva sa, že žiadne opatrenie v tomto komponente výrazne nenaruší environmentálne ciele v zmysle článku 17 nariadenia (EÚ) 2020/852 berúc do úvahy opis opatrení a zmierňujúce kroky stanovené v pláne obnovy a odolnosti v súlade so zásadou technického usmernenia týkajúceho sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ (DNSH) (2021/C58/01).

Komponent tak prispieva k plneniu odporúčania 1, ktoré bolo Slovensku adresované v roku 2019, t. j. zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií, a najmä dôchodkového systému, a k plneniu odporúčania 1, ktoré bolo Slovensku adresované v roku 2020, t. j. presadzovať fiškálne politiky zamerané na dosiahnutie obozretných strednodobých fiškálnych pozícií a zabezpečenie udržateľnosti dlhovej služby, ak to hospodárske podmienky umožňujú. Pomáha tiež plniť odporúčanie 3, ktoré bolo Slovensku adresované v roku 2020, a odporúčanie 3, ktoré mu bolo adresované v roku 2019, t. j. čo najskôr realizovať pripravené verejné investičné projekty a zacieliť investície na konkrétne oblasti.

Reforma 1: Zlepšenie udržateľnosti dôchodkového systému

Slovenské verejné financie čelia vysokému riziku udržateľnosti v strednom aj dlhodobom horizonte. Čiastočne je to spôsobené starnutím populácie. Predpokladá sa, že index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky (ktorý porovnáva podiel starších ľudí s podielom obyvateľstva, ktoré pracuje alebo absolvuje odbornú prípravu) sa do roku 2060 takmer strojnásobí. Stropy na vek odchodu do dôchodku ešte viac prehľbujú negatívny vplyv na dlhodobú fiškálnu udržateľnosť. Navyše sú úspory v druhom pilieri dôchodkového systému neefektívne a prinášajú nízke výnosy, pričom informovanosť obyvateľstva o dôchodkových nárokoch je nízka.

Dôchodkovou reformou salepší dlhodobá fiškálna udržateľnosť dôchodkového systému. Na tento účel sa vek odchodu do dôchodku prepojí so strednou dĺžkou života a zrušia sa stropy na vek odchodu do dôchodku. Reformou sa okrem toho zabezpečí nárok na poistno-matematickú neutrálnu dávku po minimálnom počte odpracovaných rokov a zavedie sa nová predvolená stratégia sporenia založená na životnom cykle v druhom dôchodkovom pilieri, ktorá bude menej investovať do dlhopisov s nízkym výnosom a bude ponúkať možnosť vystúpenia s cieľom zvýšiť efektívnosť úspor v druhom pilieri. Zvýši sa aj transparentnosť pravidelným informovaním ľudí o ich očakávaných dôchodkoch.

Implementácia tejto reformy sa dokončí do 31. marca 2023.

Reforma 2: Zavedenie viacročných výdavkových stropov

Strednodobý rozpočtový rámec Slovenska nepriniesol dostatočnú fiškálnu disciplínu. Slovensku sa v priaznivom hospodárskom období nepodarilo presadzovať proticyklickú fiškálnu politiku. To zaťažuje strednodobú a dlhodobú fiškálnu udržateľnosť.

Touto reformou sa preto posilní fiškálna disciplína s cieľom zlepšiť strednodobú a dlhodobú fiškálnu udržateľnosť. Na tento účel sa zavedú záväzné viacročné výdavkové stropy, ktoré budú kľúčovým nástrojom na lepšie presadzovanie proticyklickej fiškálnej politiky, zlepšenie rozpočtového plánovania a dosiahnutie dlhodobej fiškálnej udržateľnosti. Tieto výdavkové stropy budú naviazané na plánované štrukturálne saldá spojené s cieľmi dlhodobej udržateľnosti. Reforma sa bude implementovať v rámci programu stability na roky 2022 – 2025 v apríli 2022, aby sa zachytil celý rozpočtový cyklus na rok 2023.

Implementácia tejto reformy sa dokončí do 31. decembra 2021.

Reforma 3: Zefektívnenie verejných investícií

Cieľom tejto reformy je zlepšiť kvalitu významných verejných investícií, zlepšiť rozpočtové plánovanie a plnenie rozpočtu a zefektívniť stanovenie priorít verejných investícií.

Táto reforma spočíva v zavedení harmonizovanej metodiky hodnotenia významných verejných investícií, ktoré má centrálna a od počiatkovej fázy hodnotiť ministerstvo financií.

A.2. Míľniky, ciele, ukazovatele a harmonogram monitorovania a realizácie pre nenávratnú finančnú podporu

Poradové číslo	Súvisiace opatrenie (reforma alebo investícia)	Míľnik/cieľ	Názov	Kvalitatívne ukazovatele (pre míľniky)	Kvantitatívne ukazovatele (pre ciele)			Orientačný harmonogram splnenia		Opis a jasné vymedzenie jednotlivých míľnikov a cieľov
					Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota	Štvrťrok	Rok	
1	18 – Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie – Reforma 1: Zlepšenie udržateľnosti dôchodkového systému	Míľnik	Reforma dôchodkového systému	Nadobudnutie účinnosti balíka noviel (zákon 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení)				1. štvrťrok	2023	Nadobudnutie účinnosti balíka schváleného parlamentom (zákon o sociálnom poistení a zákon o starobnom dôchodkovom sporení) do konca 4. štvrťroka 2022 s účinnosťou od 1. štvrťroka 2023. Očakáva sa, že balíkom sa zlepší dlhodobá finančná udržateľnosť dôchodkového systému, konkrétne tak, že sa: 1. naviaže nárast veku odchodu do dôchodku na rast strednej dĺžky života; 2. zavedie sa nárok na poistno-matematické neutrálne dávky z prvého priebežne financovaného dôchodkového piliera pre osoby, ktoré odpracovali zákonom stanovený minimálny počet rokov; 3. zavedie sa predvolená stratégia dôchodkového sporenia založená na životnom cykle pre nových a postupne aj existujúcich sporiteľov v druhom dôchodkovom pilieri (s možnosťou odmietnuť predvolenú stratégiu)

Poradové číslo	Súvisiace opatrenie (reforma alebo investícia)	Míľnik/cieľ	Názov	Kvalitatívne ukazovatele (pre míľniky)	Kvantitatívne ukazovatele (pre ciele)			Orientačný harmonogram splnenia		Opis a jasné vymedzenie jednotlivých míľnikov a cieľov
					Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota	Štvrťrok	Rok	
2	18 – Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie – Reforma 2: Zavedenie výdavkových stropov	Míľnik	Zavedenie výdavkových stropov v zákone 523/2004 o rozpočtových pravidlách	Nadobudnutie účinnosti novely zákona č. 523/2004 o rozpočtových pravidlách				4. štvrťrok	2021	Nadobudnutie platnosti viacročných stropov pre verejné výdavky a ich vykonávanie v rámci programu stability na roky 2022 – 2025 v apríli 2022 s cieľom zachytiť celý rozpočtový cyklus na rok 2023.
3	18 – Zdravé, udržateľné a konkurencieschopné verejné financie – Reforma 3: Reforma riadenia verejných investícií	Míľnik	Uplatňovanie metodiky postupov pri príprave a prioritizácii investícií	Predbežné vyhodnocovanie verejných investičných projektov vykonávané v súlade so schválenou metodikou				2. štvrťrok	2026	Predbežné hodnotenie všetkých nových verejných investičných projektov v hodnote prevyšujúcej 40 miliónov EUR (alebo 10 miliónov EUR v sektore IT) sa vykonáva podľa harmonizovanej zverejnenej metodiky. Hodnotenia centrálne vykonáva ministerstvo financií a zverejňuje ich. Implementácia sa zdokumentuje prostredníctvom prijatých právnych predpisov a zverejnenej metodiky v súlade so zásadami hospodárnosti.